

Kaotikus dinamizmus

Gyorsjelentés Thaiföld kortárs művészeti életéről

Szeretem felfedezni, miben is tévednek a közhelyek. Thaiföldről azt tartjuk, hogy a szabad szex, a jó konyha és a télen is rekkenő hőség országa. Ebben tévedés nincs. Viszont azt már kevesen tudják, hogy Thaiföld kortárs művészeti élete igen eleven, az utóbbi néhány évben szinte megtálosodott. Vegyük sorra a figyelemre méltó eseményeket, kezdve a dinamikus és kaotikus fővárossal, Bangkokgal.

Mindössze egy hónapja avatták fel a százmillió euróba került vadonatúj Thai Kulturális Központot a Ratchadaphisek sugárúton. Ez lett volna az ország első jelentős kortárs művészeti múzeuma, de a késések miatt végül is a Chiang Mai-i Maiiam vitte el a pálmát. Az ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) kulturális kapujának nevezett intézmény fogadja be a helyi művelődési minisztérium tulajdonában lévő több mint 700 kortárs művet, és azt az anyagot, amire az elmúlt évben az Office of Contemporary Art Department szintén sokat költött a gyűjtemény bővítése érdekében.

Rövidesen befejeződik a Kreatív és Design Center (TCDC) átköltöztetése a charoenkrungi Nagy Posta gyönyörű épületébe, és több egyéni projekt is lóg a levegőben. *Petch Osathanugrah* a Bangkok University tanára (aki egyúttal a Shiseido helyi kozmetikagyárának részvényese) tervezi például egy, a központi csatorna partján álló múzeum létesítését a közeljövőben. Éppen ez jellemző a mai Thaiföldre, a nagy befektetők gyűjteményeinek épülő új múzeumok.

Ilyen például a MOCA, Boonchai Bencharongkul 2013-ban létesített magánmúzeuma. *Bencharongkul* volt a hatalmas távközlési cég, a DTAC alapítója, és ő az ország egyik legfontosabb művészeti pártfogója és gyűjtője. Mint mondta, azért nevezte MOCA-nak az intézményt, mert fel szeretné venni a versenyt a New York-i MOMA-val. Az biztos, hogy a Forbes Magazine 2011-es filantrópiájára felkerült ezzel a létesítménnyel. A 20 ezer négyzetméter alapterületű, hatemeletes épület Boonchai magángyűjteményének mindössze harminc százalékát, négyszáz alkotást mutat be. A homlokzat jázminszármagot ábrázoló ablakain át hatol

a napfény a belső térbe. A bejárat előtt áll a Barátság, *Nonthivathn Chandhanaphalin* hatalmas szobra, a 34 méter magas átriumban pedig *Sanan Silakorn* műve, a modern thai művészet apjaként tisztelt Silpa Bhirasri tanítványáé. Silpa valójában egy firenzei olasz szobrász volt, akit Corrado Ferocinak hívtak (1892–1962), és aki a tanítványaival együtt a legtöbb köztéri szobor alkotója volt Bangkokban. A bejárat falon egy latin felirat olvasható: *Ars longa vita brevis*, azaz a művészet hosszú (életű), míg az élet rövid.

A itt látható művek közül megemlítem Thaiföld egyik leghíresebb kortárs művészeinek, *Thawan Duchanee*-nek (1939–2014) a festményeit, melyek négy termet töltenek be. Ugyancsak itt látható *Hem Vejakorn*nak a Khun Chang Khun Phaenhez készített 48 illusztrációja. A thai folklór egyik legendája ihlette eposz főszereplői Chang és Phaen, „khun” pedig a feudális társadalom fiatalembereinek a titulusa. A történet egy tragikusan végződő klasszikus szerelmi háromszög: az agilis, de szegény Phaen vetekszik gyerekkora óta, azaz ötven éve a gazdag, de csúnya Changgal a szép Wanthong kegyeiért. A versengés során sok minden történik, többek között két háború, több emberrablás, egy kétes lázadás, egy erdei idill, két bírósági per, istenítélet, börtön és áruulás. Végül a király a huzakodó Wanthongot halálra ítéli. A verses művet a 19. század elején írták, és 1918-ban jelent meg. A népszerű szórakoztató irodalom minden kelléke megvan benne: hősiesség, szerelem, szex, erőszak, parlagi poénok, varázslat és borzalom, sőt a lírai szépséget sem nélkülözi. Thaiföldön mindenki ismeri, a gyerekek az iskolában tanulják.

A thaiföldi művészek java a Silpakorn Művészeti Egyetemen végzett. Mégér egy látogatást, főleg mialatt a család kevésbé kortárművészet-orientált tagjai az aranylógó pagodákat csodálják az utca túloldalán. Silpakorn barátságos hely, csupa hullámzó energia és izgalom. A diákok segítenek eligazodni. Nagy szobrok tornyosulnak az udvaron, és bárhová nézünk, rengeteg a rajz, a faragott fa és a festmény. Három kiállítóterme van, ahol időszakos tárlatokat rendeznek. *Yanawit Kunchaethong*, a grafikai tanszék vezetője kidolgozott egy egyedi sokszorosító módszert, melyet „organikusnak” nevezett el. A folyamat a palántákkal kezdődik: amikor a palánták fákká nőnek, leszedi a gyümölcsöket, a virágokat és néhány levelet, mindezeket összeturmixolja, majd a pépet felviszi a maratólemmezre, ahol az megszárad. Így készül a szerves nyomat – az eredményen felfedezhető néhány bibe és mag is. Kiállított Japánban és Európában, és nagy sikert aratott Bangkokban, amikor több ezer palántát ajánlott fel a környezet javítása érdekében. Erre Bangkok valóban rászorul!



Az idén elkészült Thai Kulturális Központ



Silpakorn Képzőművészeti Egyetem, a divattervező szak ruhái



A MOCA homlokzata, a bejárat és az atrium



A Thai Creative and Design Center (TCDC) az az a Nagy posta épületébe költöző Design múzeum



Fotókiállítás – He for She – az ázsiai munkások helyzetéről



A Bangkoki Művészeti és Kulturális Központ. Szobor a bejáratnál



VER Galéria, megnyitó



Silpakorn Képzőművészeti Egyetem



Art Gorillas galéria



Jim Thompson House Gridthiya Gaweewong



MAIAM, a Chiang Mai-i Kortárs Múzeum
HUNGART © 2017



MAIAM, a Chiang Mai-i Kortárs Múzeum



MAIAM, a Chiang Mai-i Kortárs Múzeum,
Suriwan Suthan: Lánycsoport, 2015, olaj, vászon, 200x150 cm

Phatys Buddhacharoen litográfiáit a buddhizmus ihleti. *Panya Vijjithanasarn*, a művészeti egyetem dékánja bonyolult, hagyományos thai festményeit a folklór és a buddhista vallás inspirálta. Egyik munkáját az új repülőtéren is láthatjuk. Picit távolabb, a híres hippitánya, a Khao San Road közelében található a Nemzeti Galéria régi épülete, ahol időszaki kiállításokat rendeznek. Békés, nyugodt hely, kellemes menedéket ad Bangkok lüktető szívében. Most éppen a tavaly októberben elhunyt idős thai király festményei láthatók. A király nagy művészetkedvelő volt, nemcsak festett, de zenélt, és írt is.

A Nemzeti Stadion magasvasút-állomása alatti teret, ahol a Bangkok Art and Culture Center (BACC – Bangkoki Művészeti és Kulturális Központ) található, kár lenne kihagyni: tágas, új, fényes, fehér és kerek, akárcsak az épület, amely évtizedes vita és tervezés után végre 2009-ben épült fel. Nem annyira múzeum, mint inkább eleven művészeti helyszín, nincsenek örök, se belépődíj, a kiállítások témái többnyire nagyon aktuálisak.

A BACC után benézhetünk két galériába a közeli Siam téren. Az egyik, a White Space Gallery, a kurátorok és a kritikusok kedvence, de nem mindig működik. A tőzsomzédságban nyílt meg az Art Gorillas galéria, melyet fiatal művészek és kurátorok egy csoportja működtet. Az egyetemen nemrég diplomázott művészeket mutatja be, a legtöbb alkotás ára ezer dollár alatt van.

A H Gallery, Ázsia egyik legfontosabb magángalériája 2002-ben alakult. Most augusztus 20-ig Peeraya Suphasidh installációi és offszetjei láthatók *Egy álom ismétlődése és preludium* címmel.

A kissé félreeső VER Gallery az egyik legelevenebb kiállítótér, Thaiföld jelenleg legismertebb művésze, *Rirkrit Tiravanija* alapította 2006-ban. Évente rendszerint hat kiállítást rendeznek, most a híres thai építész, *Sumet Jumsai* és lánya, *Maymay Jumsai* alkotásai szerepelnek egy közös kiállításon. A nagy hangárszerű épületben van egy másik galéria is, a Tentacles.

Bangkokban járva nem lenne jó kihagyni Jim Thompson házát és a benne működő művészeti központot, amelynek jelenlegi kurátora a thai művészeti élet egyik kulcsfigurája, *Gridthiya Jeab Gaweeewong*, egyúttal az 2019-es Chiang Mai Triennálé, és az első, jövő évi bangkoki biennálé szervezőbizottságának oszlopos tagja. Jim Thompson (1906–1967) Bangkokban letelepedett amerikai selyemgyáros és kereskedő volt, háza a klasszikus thai lakosztályok szinte egyetlen fennmaradt, gyönyörű példája. A nonprofit James Thompson HW Foundation elnöke Eric Bunnag Booth, akinek a segítségével eljuthattunk északra, Chiang Maiba, a thai művészeti élet valódi központjába. *Eric Bunnag Booth* egy arisztokrata thai–perzsa család leszármazottja, ősei fontos szerepet játszottak a sziámi politikában és a közéletben. Anyja, Patsri és francia férje, Jean-Michel Beurdeley hatalmas gyűjteményt állított össze, ennek befogadására épült fel itt a Maiiam Museum of Contemporary Art. Bár az intézmény félórás autótúra van a városközponttól, a gyógyvízforrásairól ismert Sankampaeng negyedben, a tavaly év végi megnyitóra mégis hatalmas tömeg gyűlt össze. A háromezer négyzetméternyi területen, amelynek ívelt, szeletekre osztott homlokzatán tükröződik a teherautók és tuk-tukok rohanó forgalma, jelenleg két kiállítás látható. Az állandó a család 30 év alatt összeállított gyűjteményéből ad helyet mintegy 70 műnek. Láthatóak többek között *Montien Boonma*, *Kamin Lertchaiprasert*, *Araya Rasdjarmrearnsook*, *Rirkrit Tiravanija*, *Navin Rawanchaikul* és *Pinaree Sanpitak* alkotásai.



MAIAM, a Chiang Mai-i Kortárs Múzeum



MAIAM, a Chiang Mai-i Kortárs Múzeum, előtér



A Torlarp Larpjaroensook galéria munkatársai



Pinaree Sanpitak: Ma-Lai, 2015, lenvászon
HUNGART © 2017

Az időszakos kiállításon korábban az Arany Páldiás, Chiang Maiban élő rendező, *Apichatpong Weerasethakul* első nagy retrospektív video- és rövidfilmgyűjteményét mutatták be. A külföldön elismert nemzetközi filmes a cenzúrától tartva eddig nem akarta hazájában levetíteni alkotásait. Korábbi játékfilmjeit, mint a *Blissfully Yours* (Van szerencsém, 2002) vagy a *Szindrómák* és a *Századok* (2006) címűt súlyosan megcsonkították a vágásokkal; az előbbit a szexjelenetek miatt, a másodikat a szerzetesek „rossz magatartása” okán, mert a filmben frizbiznek és gitároznak. Nem meglepő, hogy legújabb munkáját, a *Cemetery of Splendour* (A tündöklés temetője, 2015) nem engedte a cenzúratestület elé, ezért a film nem is került hazájában bemutatásra. Annál nagyobb volt a tengerentúli visszhangja. Az Angliában is ismert Weerasethakul nyolccsatornás videoinstallációját, a *Primitivet* a Tate Modern 2009-ben mutatta be, és tiszteletére egész éjszakás vetítést rendezett a filmjeiből. Visszatérve a Chiang Mai-i bemutatóhoz: *Serenity of Madness* (Az őrültség nyugalma) volt a címe, s nemcsak a teljes művészi pálya felmérését jelentette, hanem a tékozló fiú hazatérését is.

Jelenleg *Mon Art du Style* címmel egy Patsri Bunnag emlékének dedikált kiállítás látható a Maiam Museum of Contemporary Artban. Patsri nemcsak gazdag arisztokrata volt, hanem gyönyörű nő is, aki (persze hobbiból) híres modellként is működött. Most a számára készített ruhaköltemények és élete állomásainak fotói mutatkoznak be. Az alkotók között ott van *Issey Miyake, Lanvin, Valentino*.

Chiang Mai Thaiföld második legnagyobb, gazdag és hosszú kulturális örökséggel bíró városa. Az oda-vissza olvasható Maiam thaiul vadonatúj (brand new) jelent, és utal Chiang Mai nevére is, amelynek fordítása „új város”. Pedig Chiang Mai régebbi, mint Bangkok, 1296-ban alapították mint a Lanna Királyság fővárosát. Ma is felfedezhetők a régi sáncárok és a városfalak maradványai.

Chiang Mai hűvösebb klímája, a Lanna-korszak gazdag művészi hagyományai és főleg az olcsóbb élet sok fontos thai művészt vonzott ide. Büszkeségei közé tartozik Weerasethakul, aki Thaiföld északkeleti részéről, Khon Kaenből települt ide. Itt él *Rawanchaikul*, aki Bollywood-ihlette, óriásplakát-szerű műveivel vizsgálja a thai-indiai identitást; New York mellett itt dolgozik *Tiravanija*, a kapcsolatesztétika királya, akinek híres performansa ugrik be először, amikor konyhává alakította a galériát, és ingyen rizst főzött thai curryvel (*Untitled Free*, 1993); na és persze *Lertchaiprasert*, a művész és tanár, aki megteremtette az ismétlődő, rituális buddhista jellegű szobrászatot. Ő volt a Maiam egyéni kiállításainak sorában az első.

Itt és a város környékén majd ötszáz művész él és 30–35 galéria működik. Ezek között sok a vegyes tér, a kávézókhöz és üzletekhez kapcsolódó, alternatív odú-társalgó. Ilyen például a hat éve nyílt Seescape Gallery, melynek tulajdonosa egy művész, *Torlarp Larpjaroensook*. Tavaly nyitotta a Hern Galériát is, amely elsősorban a jobban megfizethető és hozzáférhető alkotásokat árulja a fiatal gyűjtők örömeire.

Disaphol Chansiri, bangkoki jogászprofesszor és Thaiföld egyik legfontosabb magángyűjtője úgy véli, hogy a Chiang Mai-i művészeti élet „nagyon érdekes és eleven”. Az immár húszéves gyűjtői múltra visszatekinthető úr két művészeti kiállítóterem tulajdonosa, az egyik itt van Chiang Maiban, a másik Bangkokban. A Chiang Mai gyűjtemény székhelye egy egykori királyi rezidencia.